

Geliş Tarihi (Received): 13.01.2026

Kabul Tarihi (Accepted): 17.04.2026

Araştırma Makalesi / Original Research

Web Anketlerinin Kalitesinin İyileştirilmesi: İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi (CHERRIES) nin Türkçe'ye Uyarlanması

Improving the Quality of Web Surveys: Turkish Adaptation of the Checklist for Reporting Results of Internet E-Surveys (CHERRIES)

Ayten YILMAZ YAVUZ¹

Murat BEKTAŞ²

Ayla HENDEKÇİ³

Hacer GÖK UĞUR⁴

¹ Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Rize/ TÜRKİYE

² Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir/ TÜRKİYE

³ Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Giresun/ TÜRKİYE

⁴ Prof. Dr., Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Ordu/TÜRKİYE

Yazımadan sorumlu yazar: Ayten YILMAZ YAVUZ; ayten.yilmaz@erdogan.edu.tr

Alıntı (Cite): Yılmaz Yavuz A., Bektaş M., Hendekçi A., Gök Uğur H. Web Anketlerinin Kalitesinin İyileştirilmesi: İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi (CHERRIES) nin Türkçe'ye Uyarlanması. YBH dergisi. 2026; 7(1): 140-151

Özet:

Amaç: Bu çalışma web anketleri gerçekleştirilirken yöntemsel kalitenin artırılması için geliştirilen İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi'nin (The Checklist for Reporting Results of Internet E-Surveys, CHERRIES) Türkçe'ye uyarlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Çalışma metodolojik tasarımda Ağustos 2024-Şubat 2025 tarihleri arasında yürütülmüştür. Kontrol Listesini geliştiren yazarlardan izin alınmıştır. Dil uzmanlarından gelen form ve araştırmacıların formları karşılaştırılarak Kontrol Listesi Türkçe formu oluşturulmuştur. Türkçe ve orijinal form web anketleri alanında uzman beş akademisyene gönderilmiş ve uzman görüşleri alınmıştır.

Bulgular: CHERRIES Kontrol Listesi; tasarım, etik kurul onayı ve bilgilendirilmiş onam süreci, geliştirme ve ön test, dahil edilme süreci ve ankete erişimi olan örneklemin tanımlanması, anketin uygulanması, yanıtlanma oranı, aynı kişi tarafından çoklu girişleri önleme, analiz gibi madde kategorilerinden oluşmaktadır. CHERRIES kontrol listesine göre raporlanan makaleler, hakemlere ve okuyuculara örnek seçimi ve "temsili" bir örneklemden olası farklılıkları hakkında daha etkin ve kaliteli bir anlayış sağlayacaktır.

Sonuç: Türkçe'ye uyarlanan CHERRIES Kontrol Listesi internet üzerinden yapılan e-anket çalışmalarının raporlanmasında ve kalitenin artırılmasında kullanılabilir ve geçerli bir raporlama aracı olarak kabul edilebilir.

Anahtar Kelimeler: CHERRIES; kontrol listesi; e-anket; web tabanlı araştırma

Abstract:

Aim: This study aimed to adapt the 'Checklist for Reporting Results of Internet E-Surveys' (CHERRIES), which was developed to improve the methodological quality of web-based surveys, for use in Turkey.

Methods: The study was methodologically designed and conducted between August 2024 and February 2025. The developers of the checklist provided permission. The Turkish version of the checklist was created by comparing the forms provided by language experts with those of the researchers. Both the Turkish and original forms were sent to five academics specializing in web surveys, and expert opinions were obtained.

Results: The CHERRIES Checklist consists of categories such as "design, ethical review board, development and pre-testing; recruitment process and description of the sample having survey administration, response rates, preventing multiple entries from the same individual and analysis". Articles that report on studies conducted online using the CHERRIES Checklist will provide reviewers and readers with a more effective and higher-quality understanding of sample selection and potential deviations from a 'representative' sample.

Conclusion: The Turkish adaptation of the CHERRIES checklist is a valid reporting tool that can be used to report on and improve the quality of online e-survey studies.

Key Words: CHERRIES; checklist; e-survey; web-based research

Giriş

Bir araştırma sürecinin bilimsel yöntemlere uygun olarak planlanması ve elde edilen bulguların raporlanması nicel ya da nitel araştırma tasarımlarına göre benzerlik gösteriyor olmasına rağmen tasarımlara göre değişkenlik gösterebilmektedir. Bir araştırmanın kalitesini gösteren durum verilerin kanıtlanabilir olması ve okuyucu kitlesine ulaşmasıyla ilişkilidir. Ancak bir çalışma sürecinde her ne kadar hazırlık süreci işin niteliğini gösteriyor olsa da raporlanması kanıta dayalı bilgiye ulaşabilmek için bir dayanak sağlamaktadır⁽¹⁾. Araştırma raporlarının standartlaştırması ve okuyucuların raporu güvenli bir şekilde değerlendirebilmesi için araştırmanın kalite göstergesi olarak çeşitli kontrol listeleri ya da yönergeler kullanılmaktadır⁽²⁾. Bilimsel bir çalışmayı raporlama kalitesi elde edilen bulguların yaygınlaştırılması ve uygulanması açısından büyük önem taşımaktadır⁽³⁾. Bu kapsamda geliştirilen CONSORT, STROBE, PRISMA, SPIRIT, STARD VE COREQ gibi araştırma türlerine göre kullanılacak pek çok kontrol listeleri ve yönergeler raporlamada kullanılan önemli örneklerdendir⁽⁴⁾. Çalışma tasarımları çeşitlendikçe benzer rehber ya da kontrol listelerine ihtiyaç duyulacaktır.

Son dönemlerde web tabanlı araştırmaların kullanım oranının her geçen gün arttığı görülmektedir. Web tabanlı anketlerin, daha kontrollü bir ortamda doğrulanması gereken hipotezler üretmede faydalı olabileceği veya bir anketi pilot uygulamada test etmek ya da web tabanlı bir deney yürütmek için kullanılabilmesi belirtilmektedir⁽⁵⁻⁶⁾. Hasta eğitimi ve diğer müdahaleleri değerlendirmek amacıyla kullanılan 16 mevcut öz bildirim aracının internet versiyonları ile kağıt-kalem versiyonları arasındaki benzerlik ve farklılıkları incelendiği çalışma sonuçlarına göre; internet üzerinden uygulanan anketlerin posta yoluyla gönderilen anketler gibi benzer şekilde yanıtlandığı ve daha az katılım çabası gerekmiş olduğu belirtilmiştir. Ayrıca internet üzerinden uygulanan anketlerin güvenilir olduğu belirtilmiştir⁽⁷⁾. İnternet (kamuya açık) veya intranet (özel ağ sistemi) üzerinden uygulanan elektronik bir anket uygulanması “E-anket” olarak tanımlanmaktadır. Web anketlerinin sonuçlarını bildiren araştırmacılar için faydalı bir başlangıç noktası olarak İnternet E-Anket çalışmalarının kalitesini değerlendirmek için kullanılan kılavuzlardan biri de “CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi”dir (Checklist for Reporting Results of Internet E-Surveys)⁽⁵⁻⁶⁾. İnternet aracılığıyla anket yapılabilmesi için “metodoloji, seçim yanlılığı ve teknik konular” kapsamında farkındalık gerektirmektedir⁽⁸⁾. CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi araştırmacıların web

tabanlı araştırma tasarımlarına en uygun raporlama fırsatı sunarak yanlılık riskinin değerlendirilmesi ve güçlü kanıtların ortaya konulması açısından katkı sağlayıcıdır. CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi Eysenbach tarafından geliştirilmiştir⁽⁵⁻⁶⁾. CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi; tasarım, etik kurul onayı ve bilgilendirilmiş onam süreci, geliştirme ve ön test, dahil edilme süreci ve ankete erişimi olan örneklemin tanımlanması, anketin uygulanması, yanıtlanma oranı, aynı kişi tarafından çoklu girişleri önleme, analiz gibi madde kategorilerinden oluşmaktadır. CHERRIES kontrol listesine göre raporlanan makaleler, hakemlere ve okuyuculara örnek seçimi ve temsili bir örneklemden olası farklılıkları hakkında daha etkin ve kaliteli bir anlayış sağlayacaktır^(5-6, 9). Bu çalışma web tabanlı çalışmaları gerçekleştirilirken yöntemsel kalitenin artırılması için geliştirilen CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi'nin Türkçe'ye uyarlanması amacıyla gerçekleştirilmiş ve araştırmacıların kullanımına sunulması hedeflenmiştir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Türü

Bu çalışma "CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanması Kontrol Listesi"nin Türkçe uyarlanması amacıyla metodolojik tasarımda Ağustos 2024- Şubat 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanması Kontrol Listesi

Eysenbach tarafından geliştirilen "CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi"dir (Checklist for Reporting Results of Internet E-Surveys), web tabanlı araştırmaların metodolojik kalitesini artırmayı ve raporlamayı standardize etmeyi amaçlamaktadır. Kontrol Listesi araştırmacıların web tabanlı araştırma tasarımlarına en uygun raporlama fırsatı sunarak yanlılık riskinin değerlendirilmesi ve güçlü kanıtların ortaya konulması açısından katkı sağlayıcıdır. Kontrol listesi; tasarım, etik kurul onayı ve bilgilendirilmiş onam süreci, geliştirme ve ön test, dahil edilme süreci ve ankete erişimi olan örneklemin tanımlanması, anketin uygulanması, yanıtlanma oranı, aynı kişi tarafından çoklu girişleri önleme, analiz olmak üzere 8 temel kategorilerden oluşmaktadır. CHERRIES kontrol listesine göre raporlanan makaleler, hakemlere ve okuyuculara metodoloji, örnek seçimi ve temsili gibi bir puanlama ölçeğinden ziyade raporlama standardı olarak işlev görmektedir. ^(5-6, 9)

Dil eşdeğerliliği

CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi iki dil bilimci tarafından ayrı ayrı Türkçe'ye çevrilmiştir. Ayrıca çalışmada yer alan dört araştırmacı tarafından form Türkçe'ye çevrilmiştir. Dil uzmanlarından gelen form ve araştırmacıların formları karşılaştırılarak CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi Türkçe Taslak formu oluşturulmuştur. Türkçe uyarlaması yapılan CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi, geri çeviri yöntemi kullanılarak bir başka uzman tarafından Türkçe'den İngilizce'ye çevrilmiştir. Çevirisi yapılan İngilizce metin, asıl metinle karşılaştırılmış ve aralarında yüksek derecede benzerlik bulunmuştur. Türkçe ve İngilizce formun uyumlu olduğu saptanmıştır.

Kapsam Geçerlilik

Türkçe ve orijinal form sistematik inceleme alanında uzman beş öğretim üyesine gönderilmiş ve uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlar arasındaki uyum düzeyi 0.98 olarak bulunmuştur. Türkçe formun kullanılacağı belirlenmiştir⁽¹⁰⁾. Dil ve kapsam geçerliği süreçleri tamamlanan CHERRIES Türkçe formunun, web tabanlı araştırmaların metodolojik raporlanmasında kapsamlı ve standart bir rehber olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Etik olarak CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesini geliştiren yazardan Türkçe uyarlama için izni alınmıştır.

Bulgular

Uzman görüşleri sonucunda ölçüm aracının Türkçe versiyonunun web anketlerin yanlılığını belirlemede kullanılacak geçerli bir ölçüm aracı olduğu saptanmıştır. CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Web Anketlerinin Kalitesinin Artırılması: İnternet Üzerinden Yapılan E-Anket Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi (CHERRIES)

<i>Madde Kategorisi</i>	<i>Kontrol Listesi Maddesi</i>	<i>Açıklama</i>
Tasarım	Anket tasarımını tanımla	Hedef kitleyi ve örneklem çerçevesini tanımlayın. Örneklem, kolaylı örneklem yöntemi mi? ("Açık" anketlerde bu olasılık daha yüksektir.)
Etik kurul onayı ve bilgilendirilmiş onam süreci	Etik kurul onayı	Çalışmanın bir etik kurul tarafından onaylanıp onaylanmadığını belirtin
	Bilgilendirilmiş onam	Bilgilendirilmiş onam sürecini açıklayın. Katılımcılara anketin süresi, hangi verilerin nerede ve ne kadar süreyle saklanacağı, araştırmacının kim olduğu ve çalışmanın amacı nerede bildirildi?
	Veri koruma	Herhangi bir kişisel bilgi toplanıp saklandıysa, yetkisiz erişimi engellemek için hangi mekanizmaların kullanıldığını açıklayın.
Geliştirme ve ön test	Geliştirme ve test etme	Elektronik anketin kullanılabilirliğinin ve teknik işlevselliğinin anket uygulanmadan önce test edilip edilmediği de dahil olmak üzere anketin nasıl geliştirildiğini belirtin.
Dahil edilme süreci ve ankete erişimi olan örneklem tanımlanması	Açık anket/kapalı anket	"Açık anket", bir sitenin her bir ziyaretçisine açık olan ankettir, kapalı anket ise sadece araştırmacının bildiği bir örneklem için (şifre korumalı anket).
	İletişim şekli	Potansiyel katılımcılarla ilk iletişimin internet üzerinden yapıp yapılmadığını belirtin. (Araştırmacılar ayrıca anketleri posta yoluyla gönderebilir ve web tabanlı veri girişine izin verebilir.)
	Anketin tanıtılması	Anket nasıl/nerede duyuruldu ya da tanıtıldı? Bazı örnekler çevrim dışı medya (gazeteler), ya da çevrim içi (e-posta listeleri-varsa hangileri?) ya da afiş reklamlarıdır (Bu afiş reklamları nerede yayınlandı ve nasıl görünüyordu?). Katılımcının katılım tercihlerini büyük ölçüde etkileyeceği için duyurunun metnini bilmek önemlidir. İdeal olarak anket duyurusu bir ek olarak yayınlanmalıdır.
Anketin yönetimi	Web/E-posta	E-anketin türünü belirtin (örneğin, bir web sitesinde yayınlanan veya e-posta ile gönderilen). Eğer e-posta anketiyse, yanıtlar manuel olarak mı veri tabanına girildi yoksa yanıtları almak için otomatik bir yöntem mi vardı?
	İçerik	Anketin yayınlandığı Web sitesini (posta listesi/haber grubu için) tanımlayın. Web sitesi ne hakkında, kim ziyaret ediyor, ziyaretçiler genelde ne arıyor? Web sitesinin içeriğinin örneklem ön seçimini yapıp yapamayacağını veya sonuçları ne ölçüde etkileyebileceğini tartışın. Örneğin, aşı karşıtı bir web sitesinde aşılama hakkında yapılan bir anket bir hükümet web sitesinde yapılan bir web anketinden farklı sonuçlar verecektir.
	Zorunlu / Gönüllü	Web sitesine girmek isteyen her ziyaretçinin doldurması gereken zorunlu bir anket miydi yoksa gönüllü katılıma dayalı bir anket miydi?

	Teşvikler	Herhangi bir teşvik sunuldu mu? (örneğin, para, ödül ya da anket sonuçlarını paylaşma gibi parasal olmayan bir teşvik)
	Tarih/Zaman	Veriler hangi zaman aralığında toplandı?
	Maddelerin veya anketlerin randomizasyonu	Anket maddelerinin yanlılığını önlemek için rastgele sıralanabilir ya da sıraları değiştirilebilir.
	Uyarlanabilir soru sorma	Soruların sayısını ve karmaşıklığını azaltmak için uyarlanabilir soru (belirli maddeler ya da yalnızca diğer maddelere verilen yanıtlara göre koşullu olarak görüntülenir) kullanın.
	Madde sayısı	Her sayfadaki anket maddelerinin sayısı kaçtı? Maddelerin sayısı tamamlama oranı açısından önemli bir faktördür.
	Ekran sayısı (sayfalar)	Anket kaç sayfa üzerinden dağıtıldı? Maddelerin sayısı tamamlama oranı açısından önemli bir faktördür.
	Bütünlük kontrolü	Anket gönderilmeden önce tutarlılık veya bütünlük kontrolleri yapmak teknik olarak mümkündür. Bu yapıldı mı ve “evet” ise nasıl (genellikle JavaScript)? Bir diğer yöntem ise anket gönderildikten sonra eksiksiz olup olmadığını kontrol etmektir (ve zorunlu maddeleri vurgulamaktır). Bu yapıldıysa rapor edilmelidir. Tüm maddelerde “uygulanamaz” veya “yanıt vermemeyi tercih ederim” gibi bir yanıt vermeme seçeneği sunmalı ve bir yanıt seçeneğinin seçilmesi zorunlu tutulmalıdır
	İnceleme Adımı	Katılımcıların, yanıtlarını gözden geçirme veya değiştirme olanaklarının olup olmadığını belirtin (örneğin, bir Geri düğmesi ya da yanıtların bir özetini gösteren ve yanıt verenlere yanıtların doğru olup olmadığını soran bir Gözden geçirme adımı aracılığıyla).
Yanıtlanma oranları	Tekil site ziyaretçisi	Görüntüleme oranları veya katılım oranlarını raporluyorsanız, tekil bir ziyaretçiyi nasıl belirlediğinizi tanımlamanız gerekir. IP adreslerine veya çerezlere ya da her ikisine birden dayanan çeşitli teknikler vardır.
	Görüntüleme oranı (tekil anket ziyaretçileri/tekil site ziyaretçileri oranı)	Anketin ilk sayfasına gelen tekil ziyaretçilerin sayısını, tekil site ziyaretçilerinin sayısına bölerek hesaplamak gerekir (sayfa görüntüleme sayısı değil!). Anket gönüllü ise, görüntüleme oranının %0,1'in altında olması olağandışı bir durum değildir.
	Katılım oranı (Katılmayı kabul eden tekil ziyaretçilerin oranı/tekil ilk anket sayfası ziyaretçileri)	İlk anket sayfasını dolduran (veya örneğin bir onay kutusunu işaretleyerek katılmayı kabul eden) tekil kişi sayısını, ilk anket sayfasına (veya varsa bilgilendirilmiş onam sayfası) gelen ziyaretçi sayısına bölün. Bu aynı zamanda “işe alım” oranı olarak da adlandırılabilir.
	Tamamlanma Oranı (Anketi tamamen yanıtlayan kullanıcıların/katılmayı kabul eden kullanıcılara oranı)	Son anket sayfasını gönderen kişi sayısı, katılmayı kabul eden (ya da ilk anket sayfasını gönderen) kişi sayısına bölünür. Bu sadece ayrı bir “bilgilendirilmiş onam” sayfası varsa veya anket birkaç sayfadan oluşuyorsa geçerlidir. Bu kayıp ölçüsüdür. “Tamamlamanın” anket maddelerinin boş bırakılmasını içerebileceğini unutmayın. Bu anketlerin ne kadar eksiksiz doldurulduğuna dair bir ölçüt değildir. (Bunun için bir ölçüye ihtiyacınız varsa, “tamam oranı” kelimesini kullanın).
Aynı kişi tarafından çoklu girişleri önleme	Kullanılan çerezler	Her bir istemci bilgisayara tekil bir kullanıcı tanımlayıcısı atamak için çerezlerin kullanılıp kullanılmadığını belirtin. Eğer kullanılmışsa, çerezin ayarlandığı ve okunduğu sayfayı ve ne kadar süre geçerli olduğunu belirtin. Kullanıcıların ankete iki kez erişimi engellenerek tekrarlı girişler önlenmiş mi, yoksa aynı kullanıcı kimliğine sahip tekrarlı veri tabanı girişleri analizden önce elendi mi? İkinci durumda, analiz

		için hangi girişler geçerli sayıldı? (örneğin, ilk giriş mi yoksa en son giriş mi)
	IP kontrolü	Aynı kullanıcıdan gelen olası tekrarlı girişleri belirlemek için istemci bilgisayarın IP adresinin kullanılıp kullanılmadığını belirtin. Kullanıldıysa, aynı IP adresinden ikinci kez girişe izin verilmeyen zaman aralığını belirtin (örneğin, 24 saat). Aynı IP adresine sahip kullanıcıların ankete iki kez erişimi engellenerek tekrarlı girişler önlenmiş mi; yoksa belirli bir süre içinde aynı IP adresine sahip tekrarlı veri tabanı girişleri analizden önce elendi mi? İkinci durum uygulandıysa, analiz için hangi girişler geçerli sayıldı (örneğin, ilk giriş mi yoksa en son giriş mi)?
	Günlük (Log) dosya analizi	Çoklu girişlerin tanımlanmasında log dosyasını analiz etmek için başka tekniklerin kullanılıp kullanılmadığını belirtin. Eğer kullanıldıysa lütfen açıklayın.
	Kayıt	“Kapalı” (açık olmayan) anketlerde, kullanıcıların önce giriş yapmaları gerekir ve aynı kullanıcıdan gelen tekrarlı girişleri önlemek daha kolaydır. Bunun nasıl yapıldığını açıklayın. Örneğin, kullanıcı anketi tamamladıktan sonra anket bir daha hiç gösterilmedi mi, yoksa kullanıcı adı anket sonuçlarıyla birlikte kaydedilerek daha sonra silindi mi? İkinci durum uygulandıysa, analiz için hangi girişler geçerli sayıldı (örneğin, ilk giriş mi yoksa en son giriş mi)?
Analiz	Tamamlanmamış anketlerin ele alınması	Sadece tamamlanan anketler mi analize dahil edildi? Erken sonlandırılan anketler de analize dahil edildi mi? (örneğin, kullanıcıların tüm anket sayfalarını tamamlamadığı durumlar)
	Normalden hızlı (Atipik zaman dalgası) gönderilen anketler	Bazı araştırmacılar insanların bir anketi doldurmak için ihtiyaç duyduğu süreyi ölçebilir ve çok erken gönderilen anketleri hariç tutabilir. Kesme noktası olarak kullanılan zaman dilimini belirtin ve bu sürenin nasıl belirlendiğini açıklayın.
	İstatistiksel düzeltme	Temsili olmayan örnekleme ayarlamak için maddelerin ağırlıklandırılması ya da eğilim puanları gibi herhangi bir yöntem kullanılıp kullanılmadığını belirtin; eğer kullandıysanız lütfen kullanılan yöntemi açıklayın.

Tartışma

Bir araştırma tasarımının oluşturulması geçerli ve güvenilir yanıtlar elde edilmesi açısından oldukça kıymetlidir. Bu kapsamda araştırmanın uygun örnekleme, amaç doğrultusunda veri toplama yöntem teknik ve araçları kullanılarak yürütülmesi elde edilen bulguların raporlanmasında araştırmanın gücünü ve niteliğini artırmaktadır. Bu doğrultuda araştırma sürecinin en önemli aşamalarından birisini “veri toplama” basamağı oluşturmaktadır. Araştırmacının saptanan probleme yönelik tüm değişkenleri dikkate alarak geniş tabanlı bir veri toplama planı yapması beklenmektedir. Veri toplama aracı, araştırmanın amacına yönelik olarak toplanacak verilerin doğru, objektif ve sistematik toplanmasını sağlayacak uygun bir araç olması güvenilirlik açısından son derece önemlidir. Özellikle anket yöntemi kısa sürede daha az harcama ile daha çok kişiden bilgi toplanabildiği için sıklıkla kullanılmaktadır⁽¹⁰⁾.

Sağlık araştırmalarında, hastaların bildirdiği sonuçları alabilmek, tedavi etkinliğini değerlendirebilmek ve halk sağlığı eğilimlerini izleyebilmek için bir araç olarak anket kullanımı çok yaygındır. Anket uygulanma formatlarının kağıt tabanlı, dijital veya etkileşimli sistemler dahil olmak üzere çeşitlendiği görülmektedir. Anket metodolojisindeki en iyi uygulamalara bağlı kalmak, araştırmacıların anketlerin faydasını en üst düzeye çıkararak doğru, tekrarlanabilir ve etik açıdan sağlam sağlık araştırmaları sağlamalarına olanak tanır⁽¹¹⁾. Günümüzde teknolojik gelişmelerin bir yansıması olarak web tabanlı anket kullanımının yaygınlaştığını görmekteyiz. Araştırmacıların anket çalışmalarını etkili bir şekilde raporlamalarına rehberlik etmek üzere EQUATOR Ağı web sitesinde⁽⁴⁾ listelenenler de dahil olmak üzere, çeşitli kanıta dayalı kılavuzlar ve kontrol listeleri mevcuttur. Anket çalışmalarının raporlanmasına ilişkin konsensüse dayalı kontrol listesi (The Consensus-Based Checklist for Reporting of Survey Studies/ CROSS), hem web tabanlı hem de web tabanlı olmayan anketlerin raporlanması için kapsamlı bir kılavuz sunmaktadır⁽¹²⁾. Çevrimiçi anketlerin raporlanmasında kullanılabilir ölçüm aracının yanlılığın belirlenmesi noktasında web anketlerinin kalitesini değerlendirmek için “CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi” kullanılabilir altın standart olarak değerlendirilebilir⁽⁵⁻⁶⁾. Literatürde çevrimiçi anketlerin sosyal medya platformlarındaki topluluklar, önceden kayıtlı üyelerden oluşan kapalı bir ulusal anket panelleri, e posta yoluyla gibi çeşitli web tabanlı olarak araştırma amacına uygun ulusal düzeyde ya da özel gruplara uygulandığı ve raporlanmasında CHERRIES kontrol listesinin kullanıldığı pek çok örneğe ulaşılmaktadır⁽¹³⁻¹⁶⁾.

Kanıta dayalı bilgiye ulaşabilmek için literatürü taramak ve incelemek zaman alıcı olduğu gibi etkili ve kapsamlı bir tarama yapılması araştırmacının “bilgi, beceri ve deneyimi” önemli bir belirleyici olarak karşımıza çıkabilmektedir. Hem araştırmacılara hem de okuyucuya etkili ve verimli bilgiye ulaşabilmesi noktasında rehberler, kontrol listesi gibi araştırmanın kalite değerlendirmesini sağlayıcı yaklaşımlar desteklemektedir. CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi araştırmacıların web tabanlı araştırma tasarımlarına en uygun raporlama fırsatı sunarak yanlılık riskinin değerlendirilmesi ve güçlü kanıtların ortaya konulması açısından katkı sağlayıcıdır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Türkçe’ye uyarlanan CHERRIES İnternet E-Anketlerinin Sonuçlarının Raporlanmasına Yönelik Kontrol Listesi internet tabanlı araştırmaların yanlılığı belirlemede dil ve kapsam açısından geçerli bir raporlama standardı olduğu görülmüştür. Bu sonuca; alanında uzmanların bağımsız değerlendirmeleri sonucunda elde edilen uzmanlar arasındaki 0.98 yüksek

uyum düzeyi⁽¹⁰⁾ değerlerine dayanılarak varılmıştır. Uzmanlar arasında sağlanan uzlaşısı, listenin Türkiye'deki araştırmacılar için anlaşılır, kültürel olarak uyumlu ve metodolojik açıdan yeterli bir standart olarak değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu kontrol listesinin Türkiye'deki araştırmacılar tarafından yapılacak olan web anketlerinin raporlanmasında kullanılması önerilmektedir.

Metodolojik kalitenin sürdürülebilirliği noktasında CHERRIES kontrol listesinin araştırmacıların CHERRIES kriterlerini bir öz-denetim mekanizması olarak kullanmaları ve raporlarında bu standartlara atıf yapmaları, dergi editörleri ve etik kurullar tarafından web tabanlı çalışmaların tasarımından raporlanmasına kadar temel bir standart olarak benimsenmesi ve dergi yazım kurallarına entegre edilmesi önerilmektedir. Ayrıca, bu standartların lisansüstü araştırma eğitimlerine dahil edilerek akademik farkındalığın artırılması ve farklı disiplinlerdeki etkinliğinin boylamsal çalışmalarla test edilmesinin literatürün niteliğine önemli katkılar sağlayacağı olacaktır. Bu aracın yaygın kullanımı, sadece raporlama kalitesini artırmakla kalmayacak, aynı zamanda etik şeffaflığı ve veri güvenliğini de metodolojik bir güvence altına almış olacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Kontrol listesinin uygulanabilirliği sınırlı sayıda araştırmacı tarafından test edilmiştir. Farklı akademik deneyime sahip daha geniş bir araştırmacı grubunun formu değerlendirmemiş olması çalışmanın bir sınırlılığıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Araştırmacıların veya yazarların çalışmayla ilgili herhangi bir çıkar çatışması olmadığı belirtilmiştir.

Kurumsal ve Finansal Destek Beyanı

Herhangi bir kurumsal ve finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: AYY, Çalışma Tasarımı: AYY, MB, AH, HGU, Denetleme/Danışmanlık: MB, Veri Toplama: AYY, MB, AH, HGU, Veri Analizi ve Veri Yorumlama: AYY, MB, AH, HGU, Tabloların oluşturulması: AYY, MB, AH, HGU, Literatür Taraması: AYY, Makalenin Yazımı: AYY, MB, AH, HGU, Başvuru öncesi son kontrol: AYY, MB

Teşekkür

Yazarlar, ölçeğin orijinal formunun geliştiricisi olan Gunther Eysenbach'a çalışmanın Türkçeye uyarlanması sürecindeki akademik destekleri ve kullanım izni için şükranlarını sunar.

Ayrıca, dil ve kapsam geçerliliği sürecine uzman görüşleriyle katkı sağlayarak araştırmanın niteliğini artıran değerli akademisyenlere teşekkür ederler.

Kaynaklar

1. Yılmaz Yavuz, A., (2020). Epidemiyolojik Araştırmaların planlanması ve Raporla Dönüştürülmesi. Sağlık Bilimlerinde Epidemiyoloji (Pp.333-355), Göktuğ Basın Yayın ve Dağıtım: Göktuğ Yayıncılık.
2. Ma LL, Wang YY, Yang ZH, Huang D, Weng H, Zeng XT. Methodological quality (risk of bias) assessment tools for primary and secondary medical studies: what are they and which is better?. Military Medical Research. 2020;7, 1-11.
3. Simera I, Altman DG, Moher D, Schulz KF, Hoey J. Guidelines for Reporting Health Research: The EQUATOR Network's Survey of Guideline Authors. PLoS Med. 2008; 5(6): e139. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.0050139>
4. Enhancing the Quality and Transparency of health Research (EQUATOR) (2026). Erişim Adresi: <https://www.equator-network.org/>
5. Eysenbach G Improving the Quality of Web Surveys: The Checklist for Reporting Results of Internet E-Surveys (CHERRIES) J Med Internet Res. 2004;6(3):e34 doi: 10.2196/jmir.6.3.e34 PMID: 15471760 PMCID: 1550605
6. Eysenbach G Correction: Improving the Quality of Web Surveys: the Checklist for Reporting Results of Internet E-Surveys (CHERRIES) J Med Internet Res. 2012;14(1):e8 doi: 10.2196/jmir.2042 PMID: 22223031 PMCID: 4220447
7. Ritter P, Lorig K, Laurent D, Matthews K. Internet Versus Mailed Questionnaires: A Randomized Comparison J Med Internet Res. 2004;6(3):e29. DOI: 10.2196/jmir.6.3.e29
8. Eysenbach G, Wyatt J Using the Internet for Surveys and Health Research J Med Internet Res 2002;4(2):e13 URL: <https://www.jmir.org/2002/2/e13> DOI: 10.2196/jmir.4.2.e13
9. Improving the quality of Web surveys: the Checklist for Reporting Results of Internet E-Surveys (CHERRIES) (2026). Erişim Adresi: <https://www.equator-network.org/reporting-guidelines/improving-the-quality-of-web-surveys-the-checklist-for-reporting-results-of-internet-e-surveys-cherries/>
10. Erefe İ. Hemşirelikte Araştırma İlke, Süreç ve Yöntemleri. 4. Baskı, Odak Ofset Matbaacılık, 2012. ISBN: 978-605-62845-0-2. s.49-169, 251-271.
11. Koo M, Yang, SW. Questionnaire Use and Development in Health Research. Encyclopedia. 2025;5(2):65. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia5020065>

12. Sharma, A.; Minh Duc, N.T.; Luu Lam Thang, T.; Nam, N.H.; Ng, S.J.; Abbas, K.S.; Huy, N.T.; Marušić, A.; Paul, C.L.; Kwok, J.; et al. A consensus-based checklist for reporting of survey studies (CROSS). *J. Gen. Intern. Med.* 2021;36, 3179–3187.
13. Yoon J, Yang S, Kang S, Lee M, Kim D, Park J, Kim S, Han J, Joo J, Cho J Digital Health Literacy in the General Population: National Cross-Sectional Survey Study *J Med Internet Res* 2025;27:e67780 DOI: 10.2196/67780
14. Abdelhafiz, A.S., Farghly, M.I., Sultan, E.A. et al. Medical students and ChatGPT: analyzing attitudes, practices, and academic perceptions. *BMC Med Educ.* 2025;25,187. <https://doi.org/10.1186/s12909-025-06731-9>
15. Chung S, Yoo S, Suh S. Development of the Adaptive Cognition and Behaviors about Sleep-6 (ACBS-6) for sleep-related conditions or behaviors diminishing insomnia severity. *Sleep Medicine.* 2025: 106703.
16. Wozniak, H., Tejero-Aranguren, J., Venkataraman, V., Courvoisier, D., & Herridge, M. S. Care-related regret in the intensive care unit and its association with burnout and intention to change profession: A survey study. *Journal of Critical Care.* 2025;89, 155159.